

Кыргыз билим берүү академиясына, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетине жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетине караштуу Д 13.16.526 диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясынын 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Султаналиева Шайыркүл Карынбековнанын «Бакалавр системасында студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык негиздери» деген темадагы диссертациясына

КОРУТУНДУСУ

Курамында: төрайымы: **Раимкулова Ажарбүбү Суиуровна**, педагогика илимдеринин доктору, профессор жана комиссия мүчөлөрү **Болджурова Ишенгүл Садыковна** - педагогика илимдеринин доктору, профессор; **Алиев Шаршенбек Алиевич** - педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы изденүүчү Султаналиева Шайыркүл Карынбековна тарабынан 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган «Бакалавр системасында студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык негиздери» деген темадагы диссертациясы менен таанышып чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди:

I. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Султаналиева Шайыркүл Карынбековна тарабынан берилген «Бакалавр системасында студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык негиздери» деген темадагы кандидаттык диссертация Кыргыз билим берүү академиясына, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетине жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетине караштуу докторлук (кандидаттык) диссертацияларды коргоо укугу берилген Д 13.16.526 диссертациялык кеңешинин профилеине туура келет.

Иште бакалавр системасында студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүктөрүн калыптандыруунун педагогикалык негиздери ар тараптуу изилденет, бул 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистигинин паспортуна толугу менен дал келет.

Иштин максаты катары окуу процессинде студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык негиздерин иштеп чыгуу деп белгиленген. Коюлган максат диссертацияда төмөндөгү милдеттерди аткаруу менен чечилген:

1. Илимий теориялык адабияттардагы бакалавр-студенттердин рефлексиялоо ишмердүүлүгү боюнча эмгектерге талдоо жүргүзүү жана ал маселенин тереңдетилип изилденишинин зарылчылыгын белгилөө.

2. Болочоктогу мугалимдердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптоонун педагогикалык негиздерин аныктоо. Рефлексиялык ишмердүүлүктү калыптоонун моделин иштеп чыгуу.

3. Студенттердин кесиптик рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптандырууга багытталган “Кесиптик рефлексияны өнүктүрүү” автордук курсун жана тренингди дидактикалык каражаттар катары негиздөө.

4. Даярдалган моделдин жана дидактикалык каражаттардын натыйжалуулугун тастыктоо үчүн педагогикалык эксперимент жүргүзүү.

Изилдөөнүн объектиси: Бакалавр системасында студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптандырууга даярдоо болуп эсептелет.

Изилдөө иштеринин методдору: илимий маселе боюнча психологиялык, философиялык жана илимий-методикалык адабияттардын теориялык анализи; анкета жүргүзүү; аңгемелешүү жана анын жыйынтыктарын анализдөө; педагогикалык тест; педагогикалык экспериментти жүргүзүү.

Демек, диссертациялык иш 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча изилдөөлөрдүн талаптарына туура келет.

II. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу

Кыргыз Республикасынын максаттуу өнүгүү багыттарынын бири – жогорку билим берүү системасынын мазмундук жана маңыздык өзгөрүүсү. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 23-март, 2012-жылдагы №201 “Билим берүү системасын өнүктүрүүнүн стратегиялык багыттары жөнүндөгү” Токтомунда 2012-2020-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясы бекитилген. Анда “...*билим берүү системасынын өнүмдүүлүгүнүн башкы критерийи катары алдыда турган чакырыктарга адекваттуу реакция кылууга жөндөмдүү жана өлкөнүн экономикалык, социомаданий жана саясий муктаждыктарына ылайык келүүчү компетенттүүлүккө ээ болгон бүтүрүүчү саналат*” деп көрсөтүлгөн. Демек, билим берүү системасынын кыймылдаткыч күчү болгон башталгыч мектеп мугалиминин кесиптик жана инсандык касиеттерине жаны, өзгөчө талантар коюлууда. Мугалимдин кесиптик жана инсандык касиеттеринин калыптанышы анын рефлексиялоо жөндөмүнө түздөн-түз көз каранды болуп саналат. Жогоруда айтылгандардын негизинде изденүүчү тарабынан аткарылган бул илимий изилдөө учур талабы үчүн ого актуалдуу алгачкы жана өз убактысында аткарылган эмгек деп корутундулоого болот.

III. Илимий жыйынтыктар.

Изилдөөдө педагогика илиминин өнүгүшү үчүн маанилүү

төмөндөгүдөй жаңы илимий негизделген теориялык жыйынтыктар келтирилген:

- педагогикалык жана психологиялык эмгектердин анализинин жана практикалык ишмердүүлүктүн негизинде болочоктогу педагогдун маанилүү касиеттеринин бири рефлексия боло тургандыгынын аныкталышы;

- бакалавр-студенттердин рефлексиялоо ишмердүүлүгүнүн түрлөрү жана формалары;

- жогорку окуу жайында студенттердин рефлексиялоо ишмердүүлүгүн калыптоонун модели жана педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен тастыкталган рефлексиялоону калыптоонун натыйжалуу педагогикалык негиздери;

- даярдалган тренинг жана тандоо предмети катары кабыл алынган “Кесиптик рефлексияны өнүктүрүү” аттуу автордук курсу.

IV. Диссертацияда чыгарылган ар бир илимий жыйынтыктын (илимий жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун негиздүүлүк жана ишеничтүүлүк даражасы.

1. Студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптоонун теориялык жана практикалык аспектилеринин анализи жүргүзүлдү. Рефлексиялоо ишмердүүлүгү бакалавриат системасында башталгыч мектеп мугалимин даярдоодо актуалдуу жана татаал процесс катары аныкталып, инсандын өздүк таануусун жана бакалавр-студенттердин рефлексиялык компетенцияларын терең калыптандыруунун зарылчылыгы далилденди.

2. Бакалавр-студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүнүн принциптерин жана компоненттерин, ошондой эле калыптоонун этаптарын жана деңгээлдерин камтыган модель түзүлдү.

3. Студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн натыйжалуу калыптоо үчүн дидактикалык каражаттар жана “Кесиптик рефлексияны өнүктүрүү” деген аталыштагы атайын курс иштелип чыкты.

4. Бакалавр-студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптоонун моделинин натыйжалуулугу педагогикалык эксперименттин натыйжалары менен далилденди.

V. Диссертацияда чыгарылган ар бир илимий жыйынтыктын (жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун жаңылыгынын деңгээли.

1-жыйынтык жаңы, себеби рефлексия бул болочок мугалимдин кесиптик жана инсандык касиеттерин калыптандыруунун фундаменти болуп саналат, башкача айтканда рефлексияны калыптоо бул илимий маселе болуп саналат.

2-жыйынтык жарым-жартылай жаңы, себеби рефлексияны натыйжалуу калыптандыруу үчүн анын компоненттерин аныктоо зарыл болуп саналат.

3-4-жыйынтыктар жаңы, анткени мугалимдердин кесиптик касиеттерин калыптандыруу зарыл.

VI. Алынган жыйынтыктардын практикалык баалуулугу.

Изилдөөнүн материалдары жана жыйынтыктары жана С.Нааматов атындагы НМУнун окумуштуулар кеңеши тарабынан бекитилген “Кесиптик рефлексияны өнүктүрүү” аттуу атайын курс педагогикалык багыттагы студенттерди даярдоого колдонулат. Мындан тышкары, иштелип чыккан материалдар мугалимдердин кесипин жогорулатуу курстарында колдонулушу мүмкүн.

Изилдөөнүн алкагында даярдалган студенттердин рефлексиялоосун калыптоонун модели жана курсу студенттерди даярдоодо инновациялык методдорду колдонууга шарт түзөт. Натыйжада, кесиптик даярдоодогу тышкы жана ички (өздүк) баалоого мүмкүнчүлүк түзүлүп, мугалимдерди даярдоо процессинин сапатынын жогорулашына оболго түзө алат.

VII. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыялангандыгын тастыктоо. Диссертациялык изилдөөнүн негизги жыйынтыктары төмөнкү эмгектерде чагылдырылган:

1. Султаналиева, Ш.К. Педагогикалык рефлексиянын өзгөчөлүктөрү [Текст] / Т.М. Сияев., Ш.К. Султаналиева // Азыркы мезгилдин педагогу: теория жана практика: илимий жыйнак. - 2011. - II чыгарылышы. - 43-46-б.

2. Султаналиева, Ш.К. Кесиптик ишмердүүлүккө даярдоодо педагогикалык рефлексияны өнүктүрүүнүн шарттары жана каражаттары [Текст] / Ш.К.Султаналиева // Азыркы мезгилдин педагогу: теория жана практика: илимий жыйнак. - 2011. - III чыгарылышы. - 47-51-бб.

3. Султаналиева, Ш.К. Педагогикалык рефлексияга үйрөтүүнүн ыктары [Текст] / Ш.К.Султаналиева // Жалал-Абад мамлекеттик университетинин Жарчысы. Педагогика жана психология. – 2012. - № 1(26). - 225-228-бб.

4. Султаналиева, Ш.К. Рефлексияны өнүктүрүүгө багытталган көнүгүүлөрдүн өзгөчөлүктөрү [Текст] / Ш.К.Султаналиева // И.Арабаев атындагы КУУнун Жарчысы. - 2012. - № 3. – 380-382-бб.

5. Султаналиева, Ш.К. Педагогикалык рефлексиянын өнүгүүсүнө багытталган көнүгүүлөрдүн комплекси [Текст] / Ш.К.Султаналиева // Известия вузов. - 2013. - № 5. - 122-124-бб.

6. Султаналиева, Ш.К. Болочок мугалимдин рефлексиялык мүнөзүнүн моделин түзүү [Текст] / Т.М. Сияев., Ш.К.Султаналиева // Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин Жарчысы. Педагогика илимдери. - 2013. - № 3. - 323-327-бб.

7. Султаналиева, Ш.К. Студенттердин рефлексиялык билгичтиктерин калыптандыруунун формалары жана усулдары [Текст] / Ш.К.Султаналиева

// Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин Жарчысы. Педагогика илимдери. - 2013. - № 3. - 337-342-бб.

8. Султаналиева, Ш.К. Педагогикалык ишмердүүлүктө рефлексиялык көнүгүүлөрдүн ролу [Текст] / Т.М.Сияев., Ш.К.Султаналиева., А.К.Асанбаева // Известия вузов. -2014. - № 4. - 64-67-бб.

9. Султаналиева, Ш.К. Рефлексивная деятельность будущих учителей начальной школы [Текст] / Ш.К.Султаналиева // Абай атындагы Казак Улуттук педагогикалык университети - 2014. - №3. – С.144-146.

10. Султаналиева, Ш.К. Башталгыч мектеп мугалиминин педагогикалык рефлексиясы: практикалык аспект [Текст] / Т.М. Сияев., Ш.К. Султаналиева // Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин Жарчысы. - 2015. - № 12. - 550-553-бб.

11. Султаналиева, Ш.К. Особенности педагогических рефлексивных упражнений в деятельности педагога [Текст] / Т.М. Сияев., Ш.К. Султаналиева // Актуальные проблемы педагогики и психологии в России и за рубежом. - 2016. - Новосибирск. - Выпуск III. [www/izron.ru](http://www.izron.ru). - С.137-140.

12. Султаналиева, Ш.К. Тренинг, направленный на формирование навыков рефлексии будущего учителя [Текст] / Т.М. Сияев., Ш.К. Султаналиева // Актуальные проблемы педагогики и психологии в России и за рубежом. – Новосибирск. - Выпуск III. [www/izron.ru](http://www.izron.ru). - 2016. - С.152-155.

13. Султаналиева, Ш.К. Теоретический аспект рефлексивной деятельности будущего учителя [Текст] / Ш.К.Султаналиева // Основные вопросы теории и практики педагогики и психологии. –Омск. - 2016. Выпуск III. [www/izron.ru](http://www.izron.ru). - С. 118-120.

14. Султаналиева, Ш.К. Организация и проведение педагогического эксперимента по изучению рефлексии [Текст] / Ш.К.Султаналиева // Проблемы педагогики. Обучение образование воспитание. . <http://problemspedagogy.ru> e-mail: [admbestsite @yandex.ru](mailto:admbestsite@yandex.ru) - Иванова. - 2016. - № 9. - С. 46-48.

15. Султаналиева, Ш.К. Предпосылки исследования профессиональной рефлексии студентов-будущих учителей начальных классов [Текст] / Ш.К.Султаналиева // Проблемы педагогики. Обучение образование воспитание. <http://problemspedagogy.ru> e-mail: [admbestsite @yandex.ru](mailto:admbestsite@yandex.ru). - Иванова. - 2016. № 9 (20) - С. 48-51.

16. Султаналиева, Ш.К. Рефлексия педагогдун кесиптик маанилүү сапаты катары [Текст] / Ш.К. Султаналиева // С.Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин Жарчысы. - 2016. - № 2-3. - 195-197-бб.

VIII. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат толугу менен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине дал келет. Автореферта мазмундары дал келген кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмеси бар.

IX. Жетектөөчү уюмду, расмий оппоненттерди дайындао жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү.

Диссертациялык кеңештин экеперттик комиссиясы кандидаттык диссертация боюнча:

Жетектөөчү мекеме катары Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин педагогика кафедрасын сунуштайт.

Биринчи расмий оппонент катары 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин доктору, профессор Раимкулова Ажарбүбү Сунуровна сунуш кылынат. Анын негизги эмгектери:

1. **Раимкулова, А.С.** Формирование профессиональных компетенций будущего учителя по активизации познавательной деятельности школьников [Текст]: / А.С. Раимкулова // монография – 2011. Бишкек: КНУ имени Ж. Баласагына. – 162 с.

2. **Раимкулова, А.С.** Педагогикалык чеберчиликке жүз кадам [Текст]: окуу куралы / А.С. Раимкулова // – 2010. Бишкек, – 80 б.

3. **Раимкулова, А.С.** Кластеры, тесты и вопросы по курсу: Основы вузовской педагогики [Текст]: учебно-метод. пособие / А.С. Раимкулова // – 2009. Бишкек, – 22 с.

4. **Раимкулова, А.С.** Социалдаштыруу жана тарбия [Текст]: окуу куралы: Жалпы педагогика / А.С. Раимкулова // – 2010. Бишкек, – 149 с. (соавтор.)

5. **Раимкулова, А.С.** Педагогические основы активизации познавательной деятельности школьников [Текст]: программа спецкурса для вузов / А.С. Раимкулова // – 2011. Бишкек, – 17 с.

6. **Раимкулова, А.С.** Таанып билүү процессин уюштуруу болочок мугалимдин алдынкы компетенттүүлүгү [Текст]: окуу-методикалык колдонмо / А.С. Раимкулова // – 2011. Бишкек, – 18 б.

Экинчи расмий оппонент катары педагогика илимдеринин кандидаты, доцент **Омуралиев Абдиманап Чырмашевичи** сунуш кылат (13.00.01). Анын негизги эмгектери:

1. **Омуралиев А.Ч.** Методическое руководство по тестированию на базе компьютерной техники [Текст]: / в соавторстве с Кыбыраевым А., Пирматовым А // - 1997. Ош, - 20 с.

2. **Омуралиев А.Ч.** Профессионально-педагогическая деятельность учителя информатики. [Текст]: Государственность – наша национальная идеология. Вестник ОшГУ №7. – 2003. Ош, С. 19-21.

3. **Омуралиев А.Ч.** Профессиональная деятельность педагога в информационной среде. [Текст]: Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 60-летию профессора Эсенбека Мамбетакунова «Модернизация содержания и технологии обучения в

средней и профессиональной школе», / Бабаев Д.Б., Омуралиев А.Ч // - 2004. - Бишкек: Вестник КНУ им. Ж. Баласагына. - С. 75-78 .

4. **Омуралиев А.Ч.** Совершенствование профессионального мастерства учителей естественно-математических дисциплин. [Текст]: / Бабаевым Д.Б., Омуралиев А.Ч // Журнал Известия Кыргызской Академии образования, -2005, №3. - С.118-120

5. **Омуралиев А.Ч.** Учебно-педагогические задачи как средство развития профессионально-педагогических умений учителя информатики [Текст]: / Бабаевым Д.Б., Омуралиев А.Ч // Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 80-летию КНУ им. Ж. Баласагына и 10-летию ИИМОП, -2006. – Бишкек КНУ им. Ж. Баласагына. - С. 507-511.

6. **Омуралиев А.Ч.** Программа курсов повышения квалификации учителей информатики. [Текст]: / Омуралиев А.Ч // – Ош, 2007. – 14 с.

7. **Омуралиев А.Ч.** Профессиональная подготовка учителя к использованию новых информационных технологий обучения. [Текст]: /Омуралиев А.Ч // Известия Кыргызской Академии образования. – Б., 2008, №3. – С. 52-54.

Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы, сунуш кылынган документтерди карап чыгып, Кыргыз билим берүү академиясына, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетине жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетине караштуу Д 13.16.526 диссертациялык кеңешине 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн «**Бакалавр системасында студенттердин рефлексиялык ишмердүүлүгүн калыптадыруунун педагогикалык негиздери**» деген темадагы диссертацияны кабыл алууну сунуш кылат.

Эксперттик комиссиянын төрайымы:

педагогика илимдеринин доктору, профессор

Раимкулова А.С.

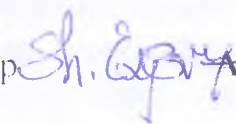
Комиссиянын мүчөлөрү:

педагогика илимдеринин доктору, профессор

Болджурова И.С.

педагогика илимдеринин доктору, профессор

Алиев Ш.А

Комиссиянын мүчөлөрүнүн колун тастыктайм:

Диссертациялык кеңештин окумуштуу

катчысы, педагогика илимдеринин кандидаты

Байсеркеев А.А.